

Р 1001

92
МАНЯ

УНИВ. БИБЛІОТЕКА
н. Бр. 103644

ЧИТАОНИЦА

193

ЗА

НАЧАЛНО УПРАЖНЕЊЕ МЛАДЕЖИ

У

НИЖИМА НОРМАЛНИМЪ

ШКОЛАМА

КНЯЖЕСТВА СЕРБИЈЕ.

У БЪОГРАДУ,

ПРИ КНЯЖЕСКО-СЕРВСКОЙ КНИГОПЕЧАТНИИ

1839.
София

1839.

НРАВОУЧИТЕЛНЕ ПОВѢСТИ.

ЧЕТИРИ ГОДИШНЯ ВРЕМЕНА.

Ахъ! кадъ бы зима могла увѣкъ трајати!
рекне малый Цвѣтко, вративши се кући после
санкана, и забављаоћисе у башчи съ грађе-
њемъ людји одъ снѣга.

Господинъ Радомиръ, отацъ и његовъ, чуе
га и рекне му: Сыне мой, млого бы ми по
вольи учиніо ты, кадъ бы ту твою желю у-
писао у записну мою книжицу. Цвѣтко ю
запише, премда му рука дркташе одъ зиме.

Зима протече и настане пролеће. Цвѣт-
ко се шеташе са своимъ отцемъ по башчи,
у којој се бију разцвѣтали зумбули, люби-
чице и тулипани. Онъ бијаше изванъ себе
одъ радости уживаоћи мирисъ нյовъ, и ди-
већисе свѣжай нյовой красоти. Ово су про-
изводи пролећа, рекне му Г. Радомиръ. Они
су преизрядни, аль одвећь за мало трају.
Ахъ! одговори Цвѣтко, кадъ бы непрестано
пролеће было! — „Бы л' хтео ты уписати
ту желю у мою книжицу?“ Цвѣтко ю упи-
ше подсказуюћи одъ радости.

На мѣсто пролећа дође скорымъ временомъ лѣто. Цвѣтко, у красанъ данъ єданъ, иђаше шетиће ради са своимъ родитељима и ињколициномъ свої вршијака, у оближиће село.

Узъ путъ наилазају они часъ на зеленећесе житне усѣве, кон се лакимъ вѣтрићемъ таласају, на подобије тихо волнуоћег се мора, часъ на ливаде и лядама разногъ цвѣћа украшене. На све стране виђају они пасуће младе яганьце, пуну живе веселости ждребадь и теладь, гди на ляду начина скакују око матере свое. Наслађавају се ѕломъ трешана, јгода и остали лѣтни плодова, и тако проведу цѣлый тай данъ играюћисе и віјајући по полю.

Ніе ли истина, Цвѣтко, рекне му Г. Радомиръ, враћајућисе у варошь натрагъ, да и лѣто има свое собствене сладости и увеселенія? Ахъ! одговори онъ, я бы желio да оно трае чрезъ цѣлу годину! те на молбу оца његова упиши онъ и ову желю у књижницу.

Напослѣдку приспѣ ёсень. Џела фамилиј изиђе да проведе єданъ данъ у берби. Врућина не бијаше онако жестока и неспо-сна као у лѣто; воздухъ бијаше благъ и не-бо ведро; чокоће обтерећено пайкрасніемъ приымъ и златожутымъ грожђемъ; гране дрвећа бијају пригнуте подъ теретомъ пайлѣши плодова.

То је био дань светковани и гостбе за Цвѣтка, кои ништа тако радо не ћаše као грожђе, брескве и лубенице. Јоштъ къ тому имао је ту радость, да је въ самъ собомъ брао.

Красно ово време, рекне му отацъ, скоро ће пролећи; зима намъ се брзимъ коракомъ приближује, да заступи мѣсто есени. Ахъ! одговори Цвѣтко, я бы желio, да она остане у путу свомъ, па да нась есень нигда не остави.

— Г. Радомиръ. Бы л' то теби было повольно, Цвѣтко?

Цвѣтко. О! врло повольно, милый отацъ, я Вамъ стоимъ добаръ за то.

Е добро, одговори му отацъ вадећи књижицу изъ цепа, погледайдеръ часомъ шта стои овде написано, Читай велегласно.

Цвѣтко чита: „Ахъ! кадъ бы зима могла увѣкъ трајати!“

Г. Радомиръ. Садъ да превринемо ињеко листај даље, па да видимо, шта тамо стои написано.

Цвѣтко чита: „Ахъ! кадъ бы было непрестано пролеће.

Г. Радомиръ. А шта ћемо наћи на овомъ листу?

Цвѣтко чита: „Я бы желio, да лѣто трае чрезъ цѣлу годину!“

Г. Радомиръ. Познаешъ ли ты руку, коя је све то написала?

Цвѣтко. Моя је то рука.

Г. Радомиръ. А шта си садъ опетъ овогъ часа желіо?

Цвѣтко. „Да се зима задржи у путу, и да насъ єсень нигда не остави!“

Г. Радомиръ. Видишъ како је то чудновато. У зиму си желіо, да буде увѣкъ зима; у пролеће, да буде свагда пролеће; у лѣто, да буде непрестано лѣто; а данасъ ево у єсень желишъ, да буде вѣчита єсень. Постизавашь ли, шта слѣдує одтуда?

Цвѣтко. Да су сва годишња времена добра.

Г. Радомиръ. Тако је, сине мой, сва су она изобилна богатствама и увеселеніама; и Богъ умѣй болѣ него мы управљати природомъ. Да је одъ твоє волѣ зависило ове прошавше зиме, те мы небы выше имали ни пролећа, ни лѣта, ни єсени. Ты бы покріо био земљу вѣчтымъ снѣгомъ, нити бы и гда имао други увеселенія, развѣ да се возашь на саоницама и да градишъ люде одъ снѣга. Колики бы се други удовольствія лишио био овомъ уредбомъ? Мы смо дакле срећни, што не стои у нашој власти, управљати теченијемъ природе. Све бы изгубљено было за срећу нашу, кадъ бы продерзљиве и неумѣрене желѣ наше бывале услишане.

*Богъ све твари овога свѣта
обдржава.*

Селякъ нѣкій сѣћаше єдномѣкъ при ужини своїй на єдномѣкъ брежуљку у сѣнки гранатоєв дрвета, а наймлађій сынъ нѣговъ стояше покрай нѣга. Доле подъ брежуљкомъ пасаше стадо оваца. У то исто време прође онуда странный нѣкій говекъ, кои имаћаше лса при себи. Овтице опазивши пса, поплашесе и побѣгну у єданѣ трњакъ. Трнѣ изтупа понѣшто вуне овцама. Ћете видивши то, стане се лютити и рекне: „Погледайдерѣ, отаџъ, како оно трнѣ сиромашнимъ овчицама вуну гупа! Оне бы шиблаке требало одма сасѣхи, да унапредакъ не могу тинити штете милиша, безазленими животинама.“ Отаџъ поћути за кратко време, па онда рекне: „Дакле си ты тогъ мнѣнія, да треба изсећи шушњакъ онай?“ — „Да, да!“ рекне ћете, „некѣ се одма изсѣће! само да ми є сикира овде.“ Отаџъ ућути опетъ. Затимъ отиду кући.

Сутраданѣ понесу са собомъ сикиру, и отиду на оно исто мѣсто. Ћете бываше већи пуно радости, а и нестерпѣнія, што отаџъ не ћадијаше одма да изсѣће трњакъ. Овай сѣдне опетъ на брежуљакъ и рекне сыну: „Чуешъ ли, како крањо веселе птици ће пѣваю? Допада љъ ти се нвијово пѣванѣ? Нису ли и птице миле животинице?“ — „Есу доиста,“ одговори ћете, „птице су ми јоштѣ одъ свијо найшиље.“ — У истый мај одлети єдна на трњакъ, сакуни высећу о нѣму

вуну, и однесе ю у клюну свомиѣ къ шупљму
єдномиѣ дрвету. „Видишъ,“ рекне отаць, „съ о-
вомиѣ вуномиѣ справля она своимиѣ птицимиа ме-
ку постелю у гнѣзду. Како ће быти добродошла
ова вуна сиромашнима еолимиѣ птицимиа. Оху-
ли садѣ да изсѣгемиѣ онай трнлкѣ?“ — „Не ни-
пошто,“ одговори дѣте, кое садѣ већь другоякіе
мысляше. — Не куди дакле, рекне отаць, кадѣ
што не разумѣвашъ; но ишай сваѓда у памети,
да є Богъ све мудро уредио и све обдржавати
умѣ, преида илого иша ствариј, кое мы пости-
хи не можемо. —

Све є добро сотворио Богъ;

Ты с' текъ увѣкъ опомини тогъ.

ДОБРО ДѢЛО НЕ ОСТАЕ НЕНАГРАЂЕНО.

Њике године бијаше одвећь яка зима. Сиђгъ
напада прекообычайно големъ, и лежаше напослѣ-
дакъ на выше стопа высокъ надъ земљомъ; рѣ-
ке и потоци замрзнусе и с'леде тако яко, да су
рабаџије могли съ пайтежима теретнимиѣ колма пре-
ко найшири рѣка прелазити. Но кадѣ се проле-
ће станове напново приближавати, наступи на један-
путъ топлије време, сиђгъ започне нагло се топи-
ти; дебеле ледене коре на рѣкама и потоцима
стану се раскидати, и преко свега тога падаше
јоштъ яка и непреидна киша. Одтудъ произиђе
тако яко и изненадно паводишење, да се мостови
(ћуприје) и друмови поруше. Млоге куће на рѣ-
кама трпиле су велику нужду, и люди, кои су на

обали рѣке обытавали, оставе своя обыталишта, да бы грозећу опасность избѣгнули. — Но опеть една фамилія, фамилія нѣкогъ воденичара, не могаше се выше избавити, ёръ сильно устремленіе воде бывше превећь брзо навалило, а обыталиште стояше при єдномъ мосту. Сильно нагомилане ледене санте удара'у една за другомъ на воденицу; комадъ по комадъ одвалившесе одъ иѣ, и фамилія у страшной опасности овой викаше съ крайнимъ очаяніемъ крозъ пенцере, да бы іой когодь притекао у помоћь. На обалама стояше неброена мложина людій; сви былу сожалѣніемъ тронути, сви вика'у и ядикова'у; аль се никто немогаше рѣшити избавитель да буде. Све се выше и выше разливаше вода, све яче удара'у ледене санте о кућу, све већа бываше опасность призываюће у помоћь фамиліе; аль никто се не налазаше, кои бы се усудio, скочити у чунъ, и лебдеће у опасности живота бѣдне избавити. Степанъ колебаюћегсе зданія, бѣсненъ водны таласа, одбіянѣ и кршено ледено сантій испуниваше све зрителѣ страомъ и трепетомъ. — Напослѣдакъ изиђе изъ мложине парода на обали странный иѣкій човекъ у простой селячкой альини, скочи у найближайїй рибарскій чунъ, и доспѣ срећно до куће; но, будући е чунъ превећь маленъ быо, могне само две особе избавити. Међутимъ изнесе онъ ове срећно на обалу, протера тако трипуть чунићъ свой крозъ бурне таласе, и избави сви шестъ лица — ёръ толико ій бывше у изложеному опасности зданію — срећно. Но текъ што послед-

иъ двое на суво изнесе, аль грудна єдна ледена санта удари на воденицу; ова се съ ужаснымъ трескомъ сруши, и внимаше сакуплѧвогъ народа управисе тай часть на страшно позоріе, кое се садъ у води представляше. Докле су свію очи на развалююћусе воденицу быле обраћене, удалисе странный избавитель, и изгубисе међу мложиномъ. Избављна фамилія была є тугомъ и ужасомъ тако събуњна, да ни за име избавителя свогъ упытати не могаше; а кадъ осталіи зрителни хтедоше да га потраже, аль иѣга већь быаше сасвимъ нестало.

Свакъ живый се дивіо благородномъ дѣлу страннога човека, кои є шесть душа съ найвећомъ опасностю живота избавіо, и кои є, као што се изъ простога и уdogъ одѣла нѣгова заключити могаше, сиромашакъ иѣкій бью. Щѣла общтина даде себи труда, да овога благородногъ човека изнађе, съ томъ намѣромъ, да му богату награду даде. Аль сва распытываня былу суетна, и могаше се већь поуздано мыслити, да є честный овай мужъ навалице хтео да остане непознатъ. Избављной фамилії воденичара, коя є была одвећь богата, быаше особито жао, што не може да награди избавителя свога; а кадъ воденичаръ при общтинской скунштини мѣстногъ Старешину повторително замоли, да бы юашть точнія изслѣдованія и распытываня о непознатомъ избавителю предузети дао, одговори овай: „Я самъ већь све чинio, што самъ годъ у ствари овой чинити могао; аль су сва моя истраживаня остала безъ успеха. Види ми се быти известно, да благород-

ный мужъ овай оће да остане непознатъ. Међутимъ будите спокойни о томе, јеръ знате: Да никакво добро не остає ненаграђено; нити никакво зло остає ненаказано.

Ова повељствъ даде у школи поводъ учителю, те поведе съ ученицима своима слѣдуюћій

РАЗГОВОРЪ.

Учитель. Ты си чуо Светоличе, да є мѣстный Старешина рекао воденичару: „Никакво добро не остає ненаграђено; нити никакво зло остає неказиљно.“ — Тио є у обштини каковой дужанъ добро награђивати, а зло казнити?

Светоликъ. Мѣстный старешина є дужанъ бригу о томъ носити.

Уч. Добро! — Аљ зашто ће добрији овай човекъ, кои є фамилијо воденичара избавио, био награђенъ?

Свет. Ђербо га иису изнаћи могли.

Уч. Па є зато опетъ рекао мѣстный старешина. „Никакво добро не остає ненаграђено! — Како то може быти? — Мыслишь ли ты, да мѣстный старешина или начальство може свагда свако зло казнити?

Свет. Я не мыслимъ, да то може быти; јеръ мѣстный старешина не може свагда свако зло открыти и произнаћи.

Уч. Коме дакле свако добро награђивати, и свако зло казнити вала, тай треба да кадаръ буде и открыти свако добро и свако зло, кое люди чине, ёл' истина? — Аљ има и таковы лю-

дій, кои, ако и не чине или не могу чинити другима зла каква, опеть имъ зло желе и злобно су расположени према ньима. Не заслужую ли и овіи да буду казнѣни?

Свет. Безъ сумнѣ.

Уч. Исто тако има много и добры людій, кои су према свакоме врло добро и любовно у срцу расположени, па опеть су другима мрзки, и често гонїни бываю. Ныове дакле добре и любовне мысли и чувствованія нити се припознаю, нити награђую. Кадъ бы дакле началство све добре мысли награђивати а све зле казнити имало, шта бы морало оно свагда дознавати?

Свет. Оно бы морало дознавати све добре и зле мысли и чувствованія людій.

Уч. Но оно не може чинити то; ёрь чувствованія и мысли не могу се видити, ако се дѣлма не изяве. — Да бы се дакле свагда свако добро наградити, а свако зло казнити могло, морало бы началство не само одвећь велику власть имати, но и свуда по цѣломъ свѣту присутствовать и сваку мысао човечию знати. Аль люди то не могу'. И при свемъ томъ не треба никакво добро да остане ненаграђено, и никакво зло ненаказано, то и ты самъ желишь, ель?

Свет. Есть истина, я то желимъ.

Уч. То желе и сви добри люди. Но они то не само желе, него и вѣрую, па се тѣше и спокойни бываю овомъ вѣромъ, кадъ виде, да овде или онде добаръ човекъ ненаграђенъ, а зао неказнѣнъ по видимому остане. Има сирѣчь выш-

ше иѣко существо, кое сва чувствованія и дѣла човечія познае; кое и све оно, што у потай быва, зна; кое свако добро награђуе и свако зло казни; кое по свима краевима и мѣстама свѣта присутствує; кое є Господарь надъ цѣлымъ свѣтомъ, и власть има надъ свима стварма, кое гольдъ существую; а ово выше существо — дай да съ найдубљимъ страхопочитаніемъ име иѣгово изговоримо — есть

Б О Г Ъ.

Доиста си ты већь малого пута о овоме благомъ Богу, кои све зна и све може, слушао, а желишь доиста, юшть и выше што чути о иѣму. Я ћу ти временомъ и приликомъ малого о иѣму говорити.

С О В Ъ С Т Ъ.

ПРВА ПРИПОВѢДКА.

Радосавъ прође једномъ покрай иѣке башче, коя быаше отворена. Изъ любопытства уђе онъ унутра, и опази иѣколоико шљивовы дрва, коя тако быа у пуну зрелога воћа, да су се гране исподутирати морале. Онъ помисли у себи: „Ево садъ се могу наести, колико ми срце иште; у башчи нейма никога, ко бы ме видio; брже болѣ ћу да одломимъ једну грану и съ ињомъ да побѣгнемъ.“ Падне му додуше одма и то на умъ, да то піе добро: будући шљиве иску иѣгове. „Аль“ помисли онъ

опеть „шта ће то коме наудити! Човекъ, чје су шљиве, не може никоимъ начиномъ примѣтити, ако и нѣколико узмемъ; та онъ ій има толико, да се ни изброти не могу; до једне прегрши шљива ніје му доиста стало.“ — Докъ се Радосавъ овако самъ са собомъ разговарао, приступи онъ къ једномъ одъ пайвећи дрвѣта, и ћаше већь грани једну доле да пригне. Но, чимъ є већь руку пружио био, учини му се, као да чује у внутрености својој нѣшто, што му гласно и разборито говораше: „То ты не смѣши чинити, јеръ то ніје добро.“ — Онъ повуче руку свою опетъ натрагъ, послуша, и погледа свуда унаоколо по башчи, да ли га ніје когодъ опазио. У внутрености пакъ својој слушаше онъ јоштъ једнако гласъ нѣкога, кој му велише: „Не чини то; јеръ ніје добро.“ — На то се удали онъ одъ дрвѣта, изиђе изъ башче, и осети у себи особиту нѣку радостъ, што је опоминаню внутрености свое сљедовао.

О овој приповѣдки предузме Учитељ са своимъ ученицима сlijedujuci:

РАЗГОВОРЪ.

Учит. Садъ ми кажи, Светоличе, јако Радосавъ злo какво учинио?

Свет. Ніе; аљ је хтео нѣшто зло да учини.

Уч. А зашто ніје онъ доиста то учинио?

Свет. Јербо му је нѣшто у внутрености нѣговој рекло: да то не смѣ чинити, јеръ ніје добро.

Уч. Тако је! Нѣшто га је дакле у внутренности и његовой одвраћало од зла; т. е. внутреній и љкій гласъ рекао му је, да оно не чини, што је неправо. А како је вама, любезна дѣчице моя! кадъ зло какво очете да учините? Не чујете ли и вы гласъ и љкій у вашој внутренности?

Сви: Чујемо доиста, внутреность наша опоминѣ насъ, да зло не чинимо.

Уч. А тако је и кодъ свију людіј; сви имају у внутрености својој гласъ и љкій, кој оће да ін одврати, кадъ намѣравају зло какво учинити. — Можете дакле изъ досадашњегъ видити: 1) да вамъ и љшто у внутрености вашој стра' и немиръ причинјава, кадъ зло какво чините, или кадъ сте га већъ учинили, а 2) да васъ гласъ и љкій у вашој внутрености опоминѣ да не чините зла, и да васъ истый гласъ одъ зла оће да одврати, говорећи вамъ: Не чини никаква зла! — Послушайтє садъ далъ!

ДРУГА ПРИПОВѢДКА.

Отацъ и љкій имајаше троје дѣце, које је у свакомъ добру настављао, а кој су и одъ своеј стране прилажко памтила све оно, што имъ је милый отацъ и љсовъ говорио. У красно једно лето и ље вече сеђаше онъ у башчи, а дѣца около и љга. Онъ узме найближе двоје за руку и рекне имъ: „Но, дѣцо! я самъ вама већъ доста пута казивао, да је онда човеку вечера врло вкусна, и да сладко после и љ спава, кадъ се увече опоменути може многога добра, кое је преко данъ учинио. Е-

сте ли и вы данасъ добро каково учинили? — Есмо, рекне Лепосава, найманя; я самъ данасъ мой комадъ лѣба дала сиромашномъ єдномъ дѣтету, ко-
ме се на очима видило да є гладно. А я, рекне Милосавъ, братъ ићиъ, я самъ данасъ отворена
видіо башчена врата нашегъ сосѣда, па самъ іи
затворіо, еръ марва єднако тамо амо тумара, па
бы могла лако ући у башчу и штету учинити. — „А
ты, Велимирѣ?“ — рекне отацъ старіемъ сыну.
Велимиръ обори очи къ земљи и поћути. „Зарѣ
ты данасъ ниси никаква, посве никаква добра учи-
ніо?“ — Велимиръ одговори: „Та Вы сте намъ, о-
тацъ, выше пута казивали, да ништа не говоримо
ниш да се фалимо, кадъ добро каково учинимо; до-
ста є, да то Богъ зна.“ — Любезно дѣте! рекне о-
тацъ, безъ сумња треба ћутити о томе, доста, да
є то Богу познато. Аль мени, оцу твоме, смѣшъ
ты слободно казати; а и братъ и сетра твоя смѣ-
ду то исто чути, они ће се сотимъ юштъ выше
къ добру возбудити и пооштрити. —

„Данасъ,“ започне Велимиръ, „напао є на ме
несташный и развраћеный деранъ ићкай наследъ
пута, и избіо ме, премда му я никаквогъ вреда
нисамъ учиніо. У истый ма' дође на то єданъ
човекъ, и онъ утече. У трчаню падне и започ-
не страшио дератисе. Брже болъ притрчимъ я,
подигнемъ га са земљи и, будући се тужјо да га
яко боли нога, одведемъ га до куће ићгове.“ —
„Дѣте,“ повиче отацъ, „то є благородно, то є
найкрасије и найпохвалије, кадъ човекъ своимъ
непріятельима добро чини.“ — Отацъ похвали

и друго двое дѣце, и видећи да су сви скупа весели и задовольни, рекне јоштъ: „Видите, дѣчице, тако весео и задоволјанъ може човекъ свада быти, кадъ добро чини. Зато се паштите, да свакій данъ што нибудъ добро учините, па ћете онда заиста добре волъ быти у вече, вечера ће вамъ свада быти врло вкусна, и моћи ћете сладко и мирно спавати. Докъ є отацъ јоштъ съ дѣцомъ говорио, зовне ін майка, и они отиду сви пуни радости на вечеру.

Учит. Бы л' ты мени знао казати, Милане! шта су ово троје дѣце отцу свомъ називали?

Миланъ. Могу: приповѣдили су му, шта су онай данъ добра учинили.

Уч. Па шта є могао отацъ познати на дѣцы овой?

Мил. Да су сви весели и задовольни были.

Уч. А шта ін є чинило тако веселе и задовольне?

Мил. Мысао та, да су онай данъ добро какво учинили.

Уч. А откудъ є произлазила нյова радость, изнутра иа' споля?

Мил. Радость нյова долазила є изнутра.

Уч. Тако є заиста! — Кадъ мы дакле добро какво учинимо, онда намъ то причинява радость у внутрености нашей, и то быва кадъ свіо людій, кои добро чине. Кадъ сте вы прекоданъ добри и приљажни были, па вамъ родительни ваши кажу, да су съ вами задовольни; онда сте

весели у себи, ше л' истина? — Одовудъ видите даље, да има у внутрености нашей ињшто, што наше чини да смо радостни, добре волје, весели и задовољни, кадъ добро какво учинимо.

Садъ послушайте јоштъ једну приповѣдку!

ТРЕЋА ПРИПОВѢДКА.

Селячкій слуга ићкій, по имени Милько, ићаше једно вече подоцканъ изъ поля кући. Чуе на једанпутъ ићко ядикованъ и лелекъ. Постој за једно тренуће ока и погледа око себе, и небы ли отирю, откуда долази дрека ова и призиванъ у помоћь. Напослѣдакъ онази онъ на другой страни рѣке ићкогъ дѣчака, кои подъ једнимъ дрветомъ лежаше, съ когъ є по свой прилици пао био, па садъ не могаше выше да устане. У првый ма' помисли Милько у себи: „Драговольно бы я помогао дѣчику ономе, кадъ бы онъ на овој страни рѣке био. Аль преко воде прећи не могу, јербо є дубока, а мостъ є далеко одавде. Зашито толико да обилазимъ, цѣлый четвртъ саата доле, па опетъ четвртъ саата горе да идеј! И тако самъ се данасъ одъ посла ико уморио. Да є дѣчакъ онай пазио на себе, те небы пао съ дрвета. Што му драго садъ, нека гледи, како ће кући да отиде. А можъ быти да му болъ и ше тако големъ, као што є дрека ићгова.“ — Мыслећи овако окренесе, и ћаше већъ путемъ свомъ да иде даљ. Аль у внутрености својой чув

онъ ињшто, што му сасвимъ ясно говораше: „Иди и помози дѣтету.“ — Међутимъ опетъ ніє хтео одма да пріими то къ срцу, по мысляше јоштъ еднако на дально обилазењ и уморъ свой. Аљ внутреній гласъ виђашесе да му све яснѣ и съ већимъ нагономъ виче: „Помози дѣчику ономе; то е добро дѣло.“ На то Милько, премда є уморанъ быо, брзо се осврне, потрчи једномъ страномъ рѣке доле, па другомъ страномъ горе узъ воду, и поити да подигне дѣте, кога јоштъ еднако плачући подъ дрветомъ лежаше, и не могаше да устане. Будући да се тужаше дѣте, да жестоку боолю у пози осећа, понесе га Милько донекле, па га после сасвимъ одведе кући.

Учитель. Како ћете вы, любезна дѣцо, именовати ово дѣло Мильково?

Ученицы: Добримъ, краснимъ дѣломъ.

Учитель: Доиста! толико выше, што є Милько већь быо уморанъ, па є опетъ онако далеко обишио, да несрѣћномъ дѣчаку помогне. — А шта га є возбудило къ доброме дѣлу овомъ?

Ученицы: Нѣшто у внутрености њговой (внутреній гласъ).

Учитель. Истина! — Внутреній гласъ пубуђує насъ, да чинимо добро. — Ніє ли већь и вама кадшто тежко было, учинити оно, што су вамъ родитељи ваши заповѣдили?

Ученицы: Есть доиста, већь доста пута.

Учитель: Аљ шта васъ є гонило, да ва-

шимъ родительима слѣдуете, па юштъ и оно да чините, што вамъ е тежко и несносно было?

Ученицы: Внутреній гласъ, кои намъ е го воріо: „Чини добро!“

Учитель. Мы люди имамо дакле у нашей внутрености нѣкій гласъ, кои настъ къ добру побуђує. Ако вы будете сами на себе пазили, можні ћете свагда чути гласъ овай. Аль однудъ долази овай гласъ?

Ученицы: Изъ наше внутрености, изъ душе наше.

Учитель: Тако е безъ сумиѣ, споля не долази онъ, еръ га чуемо и онда, кадъ никогда нейма кодъ настъ, и чуемо га єдинствено у нама самима. Аль тко е гласъ овай усадіо у нашу внутреность, и на нѣкій начинъ у срѣдь намъ га уписао?

Ученицы: Богъ, кои сва добра дае.

Учитель: Па кадъ гласъ овай одъ Бога долази, како га можемо мы назвати тога ради?

Ученицы: Божіимъ гласомъ.

Учитель. Тако е управо! — Мы чуемо у нама Божій гласъ. А што овай наже, то мора да е и известно или свѣтно, па зато се гласъ овай и зове совѣсть. — Мы имамо дакле у себи нѣшто, што намъ 1) стра, муку и немиръ причинява, кадъ зло чинимо, или кадъ смо га вѣнь учинили; 2) што настъ опоминъ и одвраћа, кадъ оѣмо зло какво да учинимо; 3) што намъ радость, весель и задовольство подае, кадъ

добро чинимо иль кадъ смо таково већь учинили;
и 4) кое наше возбуђуе и наговара, да чинимо
добро, гди и кадъ годъ можемо. Ово ићшто у
нама есть Божій гласъ, Совѣсть.

Шта намъ чинит' ил' не чинит' треба,
То чрезъ совѣсть Богъ намъ каже съ неба.

*
* * *

Чиста совѣсть и повольно здрављ,
Наймекше съ човеку узглављ.

* * * *

Кои опоминаню свое совѣсти не слѣдує, и
противъ внутреннѣгъ гласа дѣла, тай има злу совѣсть,
вређа свою совѣсть; онъ є безсовѣстанъ. — А кои гласу свое совѣсти, внутреннѣмъ нагону къ добру, свагда точно слѣдує, и
нигда ништа не чини, што бы внутреннѣмъ гласу
Божијемъ было противно, тай има добру совѣсть,
онъ є совѣстанъ.

Б А С Н Е.

ВРАБАЦЪ И НѢГОВИ ПТИЧИЋИ.

У пукотини нѣке стѣне направи врабацъ себи гнѣздо, тако, да никакво непріятельско животно не могаше допрети до нѣга. Врабацъ на миру воспитаваше овдѣ птенце свое, и био бы срећанъ, да су му птичићи били послушни; алъ они свакиј часъ излазау на край гнѣзда, и кукавна птица дркташе одъ стра' предвидећи опасностъ ныјову.

Врабацъ ий совѣтова', да бы сѣдили на дну гнѣзда; но они то не послушаше.

Едномъ кадъ ий онъ быяше оставio, падне имъ на умъ, да преступе совѣте нѣгове. Удалесе много даљ, него игда пре, и дођу тако близу краја, да попадаю сви на земљу. — А не имавши јоштъ на крилцима своима перја, не могаше се ни сачувати, да не падну: онда се покаю будалаштине свое, алъ с већь было касно. Велика мачка, трићи у тай ма' туда, опази ий, и будући гладна, тай часъ ий све проједере. Таквымъ начиномъ буду они казнѣни за свою непокорность.

* * *

Ова басна учи васъ, любезна дѣчице, да оніи, кои не слушаю совѣте родительске, често бываю казнѣни.

РАСТЬ И ТРСКА.

Расть и трска препирају се међу собомъ о снаги и ячини својој. Расть се подсмѣвао трски, што је она слаба, што се вије и колеба одъ найманѣгъ вѣтрића. Трска само то одговори, да ће прва олуја показати, тко одъ ний има право. Наскоро се подигне силна буря; витка трска уступајући ударима вѣтра и исправљајућисе опетъ наново, не претрпи ни найманѣгъ вреда; а тврдый и крутый расть не хтѣдне се сагибати, и тако се преломије.

* * *

Дѣцо! изъ ове басне узмите себи примѣръ, да упорство и прекомѣрно поузданѣ на собствену снагу свою понайвише людма быва вредно, а често ій и упропашћава.

Слѣд.

СЕЛЯКЪ И ГУСКА.

Селякъ ињакиј имаћаше гуску, коя му свакиј данъ носаше по једно златно яйце. Мыслећи селякъ, да ће у ньој наћи майданъ, распара јој трбу. У ињему не наће оно, што је желјо, и онда текъ осећти, да му је жеђь за већимъ добыткомъ одузела и ону ползу, коју је већъ имао.

* * *

Изъ ове басне ясно се види, да

е истинита она прста пословица наша;
„Ко тражи веће, изгуби и оно изъ вреће.“

ПАУНЪ И ПѢТАО.

Паунъ приликомъ яѣкомъ говораше кокопки: погледайдеръ, како се гордо и поносито твой пѣтао шири! И опетъ люди не веле: гордый пѣтао; но текъ свагда: гордый паунъ.

То в зато, рекне кокошка, што човекъ основаный поносъ не опажа. Пѣтао се поноси својомъ бдителностю, своимъ мужествомъ; а съ чимъ ты? — Съ бояма и перѣмъ. —

* * *

Ова басна содржи у себи ту преполезну науку, да човека не треба цѣнити по споляшности нѣговой, сирѣчь по величини тѣла, по красоти лица, по лѣпомъ и богатомъ одѣлу, но по внутреннимъ способностима нѣговимъ, по правой вредноћи изображене душе и облагорођеногъ срдца нѣговогъ.

УВАЖЕНИЕ БЛАГОДѢЯНИЈА.

Да ли имашъ ты већегъ благодѣтеля когъ међу животинама, него мы што смо? запытала чвела човека.

Имамъ доиста! одговори овай.

„А кога?“

Овцу! Еръ иѣна ми є вуна нуждна, а твой
ми є медъ само пріятань,

И желишъ ли юштъ єдну причину знати, за-
што я овцу држимъ, да ми є већій благодѣтель мой,
неко ты пчело? Овца ми поклана вуну свою безъ
найманѣ теготе; а кадъ ми ты твой медъ покланяшъ,
морамъ се све єднако юштъ бояти твоє жакое.

* * *

Ова нась басна опоминѣ, да при чи-
неню благодѣянія особито гледати треба
на начинъ и намѣреніе, коимъ се она чи-
не; еръ и она сву цѣну свою губе, ако се
чине или изъ иѣкогъ корыстолюбія, или
суетногъ велехваленія, или напослѣдакъ,
ако се ономе, комъ є благодѣяніе указано,
укоромъ и пребацыванѣмъ оно огорчава.

ПРАВИЛА

О СОХРАНЕНИЮ ЗДРАВЛЯ.

Не одѣвати се и не покриватисе врло топло,
ни лѣти ни зими.

Често прати ноге у ладной води, и никда
безъ крайнѣ нужде одвећь топлу обућу не носити.

Старатисе, да бы често уживали свободный
воздухъ, и нымъ се ползовали, кадъ годъ є мо-
гуће; а кадъ годъ смо озноени, не употреблява-

ти ладногъ пінха, и, колико выше можемо, чуватисе одъ зиме.

Нигда не носити обућу врло узку, коя се съ натегомъ навлачи, да и небы збогъ тога подвергали себе великимъ болјама.

Раану употребљавати само просту, а притомъ ести много манъ меса, него лѣба; јербо већа часть болестіј рађасе одтуда, што одвећь много єдемо меса.

Нигда не єсти зелено воће и друге плодове.

Свагда рано лећи спавати и рано устати, кое є како здрављу пробытачно, тако и у многомъ другомъ смотренію полезно; а кадъ устанемо, умиватисе ладномъ водомъ, и ньомъ испирати уста, да се укрѣпе десни, и да се зуби сачуваю одъ трулежка, кои ако се зачне, причинява велику болю, и квари не само зубе, но и саме вилице.

Ладна вода, кадъ се ньомъ уютру лице умива, снажи видъ очію и храни га до дубоке старости.

Кадъ смо болестни, уздржавати намъ се треба одъ излишњегъ ела и пінха, и не лежати дugo у постельи, но старатисе, колико є могућно, да смо у движенију.

Провѣявати често собе, и наблюдавати како у ньима, тако и на себи чистоту, и мѣняти што чешће преобуку.

Не купатисе одвећь често, јербо в купанѣ полезно само простомъ народу, кои ніе превећь чистогъ тѣла.

**КРАТКА ПРАВИЛА
БЛАГОПРИСТОЙНОГЪ И УЧТИВОГЪ ОБ-
ХОЖДЕНИЯ.**

Добровоспитаный говекъ дужанъ е найпре и найпре о томъ постаратисе, да срдце свое упитоми и облагороди.

Учтивость треба наблюдавати у бесѣди, поступыма и другиимъ нашимъ дѣлама, што выше и у одѣлу, и у самымъ мыслима, кое писменно сообщавамо.

У смотренію споляшности вала носити альшу такову, коя е обыкна сходна.

Ходѣ треба да намъ е уреданъ, нитѣ вала ходити одвѣѣ брзо, нитѣ сувыше полагано; и сто тако и главу wysoko не подизати, нити пакъ погуритисе; сѣдити вала управо, не изратисе руками и не гинити никаковы непристойностій, као и. п. уширкивати, кривити уста, бегити очи и т. д.

Пріятанъ изгледъ лица, и умѣренна веселость треба да намъ украшаваю лице наше, а учтивость, проистигука изъ любови наше къ ближнему, треба да е основъ свему тому.

У смотренію особа, налагенїе у вышшемъ станю одѣ насъ, треба свада показывати, да ий истинито почитуемо, и тога ради да све поступке наше овоме сходно управляемо.

Съ низими одѣ себе треба такође учтиво обходитисе. Ништа толико срдца не одвлаги одѣ насъ, као неучтиво и сурово обхожденіе съ людми низсегъ станя.

КРАТАКЪ ИЗВОДЪ СВЕШТЕНЕ ИСТОРИЕ СТАРОГЪ И НОВОГЪ ЗАВѢТА.

СТВОРЕНИЕ СВѢТА.

Богъ е створіо свѣтъ за шесть дана. Первый данъ створіо е онъ Небо, Землю и Свѣтлость; другій данъ е создао твердь; третій данъ oddѣліо е воду одъ землѣ, и заповѣдіо, да произиђу изъ землѣ сва растѣнія; четвртый данъ создао е сунце, мѣсецъ и звѣзде; петый данъ сотворіо е птице, летеће по воздуху, и рыбе, пливаюће у води; шестый данъ све земне животинѣ, а найпослѣ човека по образу и по подобію свомъ; седмый данъ одпочиную е Богъ одъ свію дѣла свой.

АДАМЪ И ЕВА.

Богъ е назвао првогъ човека Адамомъ, и сотворіо му изъ ребра нѣгова помоћницу (жену), и назвао ю Евомъ. Онъ ій е намѣстіо у земномъ раю, прекрасной башчи, и дозволіо имъ, да се питаю плодима свію ра-

стѣнія, кромѣ единогъ дрвета познанія добра и зла: но они су преступили заповѣсть вѣгову, окусили су одѣ запрећеногъ плода; — и то є быво првый коракъ къ преступленію. За казнь ~~истерао~~ ій є Богъ изъ рая, предао ій трудима и работама, и осудіо ій на смрть.

Гиѣвъ се Божій екорымъ временомъ покаже и на потомцима ныовымъ, кои су се топили у грѣсима. Кайнъ, првенацъ Адамовъ, омрзне на брата свогъ Авеля зато, што су жертве Авеля, приношене съ чистомъ, топломъ вѣромъ, Богу быле пріятніе. Онъ убів брата свога, — и буде проклетъ одѣ Бога.

П О Т О ПЪ.

Потомци Адамови дотле се разврате, да Богъ намѣри истребити ~~їй~~ са земљь свемирнымъ потопомъ. Еданъ само Ноe одѣ колѣна Сиєова, трећегъ сына Адамова, добыво с помилованіемъ одѣ нѣга. Богъ му заповѣди, да начини ковчегъ, т. є. велику лађу, коябы могла пріимити у себе како нѣга са свомъ породицомъ, тако и свакогъ рода животиня по двое. Кадъ су сви ушли у ковчегъ, онда Богъ спусти на землю ужасну кишу, коя є непрестанно падала четрдесетъ дана и четрдесетъ ноћи; одтуда море, изступивше изъ обала свой, потопи све зем-

лѣ, и подави све люде и животинѣ. Одъ овогъ су се избавили само Ноѣ са женомъ, и три сына нѣгова са женама своима. Праотацъ Ноѣ, изишавши изъ ковчега, принесе жертву благодаренія Богу избавителю. Богъ постави дугу за знакъ, да у напредакъ потопъ никда неће опустошити землю, и благослови Ноја и породицу нѣгову.

А В Р А А М Ъ.

Послѣ потопа нови потомци населе землю. Люди падну тако исто у пороке, као и пре. Они предузму то безрасудно намѣреніе, да сазыдаю у Вавилону кулу, коя бы допирала до Неба; но Богъ, хотећи понизити гордость чловку, смѣте имъ јзыкъ; тога ради принужени буду разићисе, не свршивши грађенѣ. Авраамъ є знао сачувати се одъ свеобицегъ развращенія. Богъ му обѣћа, да ће га учинити Родонаачалникомъ великогъ народа, и утврди Завѣтъ свой съ нимъ и съ породицомъ нѣговомъ. Овай се обѣтъ испунio: јробо одъ Якова, унука Авраамова, произиће народъ Исраильскій. — Богъ намѣри искушати вѣру раба свога, и заповѣди Аврааму, да му принесе на жертву јединца сына свога Ісаака. Авраамъ се покори воли божіој, и поведе сына свога на място жертвоприношенија. Ісаакъ се повиновао нѣму; јробо се бояло Бога, и почитовоа отца свога.

Господь Богъ пошлъ съ Неба Ангела, да заустави руку, коя готова бывше заклати невинну жертву.

І О С И Ф Ъ.

У Исаака бывше сынъ Яковъ, кои є имао 12. сынова, бывши потомъ 12. Праотаца, т. е. Родоначалника 12. колѣна. Йосифъ, млађій одъ иныхъ, своимъ добрымъ свойствама, збогъ кої га є отацъ любіо већма него све друге, навуче на себе мрзость свое браће. Ова зла браћа продаду Йосифа, кои и буде одведенъ у Египетъ. Но Богъ га не оставилъ збогъ кроткогъ и цѣломудреногъ живота нѣговогъ. Онъ постане любимацъ Цара Египетскогъ, призове къ себи сву свою породицу, да ю избави одъ жестокогъ глада, и обаспе благодѣнїјемъ ону исту браћу, кои су га продали.

Излазакъ ИСРАИЛЯНА ИЗЪ ЕГИПТА.

Послъ смрти 12. сынова Яковљевы, насливши се у Египту, умножесе яко потомцы нїови. Владѣтель тамошнїй Фараонъ, бојисе, да не бы они, ако се умноже, постали му опасни, обремени ій тежкимъ пословима, и заповѣди, да се поубіяю сва дѣца нїова мужкогъ пола. Али Богъ не оставилъ свой народъ безъ помоћи: Мойсей и Ааронъ буду послани, да га избаве. Чуде-

сама своима принужавали су они Фараона, да јй одпусти; овай се противio, но Богъ порази Египетъ многимъ бѣдама, и принуди Владѣтеля Египетскогъ повиноватисе Владѣтелю свѧта. По одлазку Израилтяна Мойсей, по волын Божіјој заповѣди имъ, да приуготове пасху, состоявшусе изъ непорочногъ ягињта за знакъ онога Агица, кои ће нѣгда морао пострадати за нын на крсту.:

ТАБЛИЦЕ ЗАКОНА.

Мойсей быаше већь извео народъ Израилскій изъ Египта, кадъ Царь, раскаивши се, што јй є пустіо, поинти за ньима са својомъ войскомъ. Црвено є море преграђивало путъ Израилтјнима: Мойсей пружи руку на море — и вода се раступи на двѣ стране. Народъ божій преће онуда, као по суву, а и тавшій за ньимъ Царь прогутанъ буде морскимъ таласима са свомъ войскомъ својомъ. Мойсей є водіо Євреє по пустини, где су се питали Манномъ, падавшомъ съ неба. На гори Синайской даде имъ Богъ Законъ (десетъ Заповѣдій), написаный на двѣма таблицама (даскама, скрижалима). Но Євреи буду неблагодарни: они се усуде роптати на Мойсея, а и на самогъ Бога; зато нису ушли у обѣтованну землю пре, докъ нїе протекло четрдесетъ година по излазку ныјовомъ изъ Египта.

ПРОРОЧЕСТВО О МЕССИИ.

После смерти Мойсея Израилити дођу у обѣтованну земљу Ханаанску подъ предводителствомъ Іисуса Навина, утврдесе онде, и сазыдаю великій градъ Ерусалимъ. Дуго време были су они управлени судіяма, и найпосле замоле Бога, да имъ даде Цара. Првый Царъ данный имъ одъ Бога, био є Саулъ, другій Давидъ, а трећій Соломонъ, кои є почитованъ био за наймудрѣгъ, и кои є за време свога царствованія подигао славный храмъ Ерусалимскій.

Богъ є шиляо народу своме пророке, кои су га одвраћали одъ грѣхова, и предсказивали му пришествіе Мессіе (Искупителя). Царъ Давидъ био є једанъ одъ ових Пророка. Одъ стада, кое є онъ насто, позвао га є Богъ на Цаство и обѣћао му, да ће се одъ потомства и његова родити обѣтаваный Искупитель свѣта.

РОЖДЕСТВО ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ.

Кадъ є настало време, да се искупи родъ човеческій, пошаље Богъ Архангела Гавриила

у Назаретъ къ дѣви Маріи одъ рода
Давидова; Ангель юй предвозвѣсти, да ће
нантиемъ светогъ духа она родити сына, и
да ће му се дати име Іисусъ, т. е. Спаси-
тель. Пресвета дѣва, чувши рѣчи божијегъ
вѣстника, одговори: Се раба господна, бѣди мнѣ
по глаголу твоему.

Марія је била обручена Јосифу, занатомъ Дунђерину. Списиваш најраода, кое је
предузето било по заповѣсти Римскогъ Им-
ператора Августа, принуди јї отићи у Ви-
ољеемъ, где је требало да се роди Мессия.
Маріја и Јосифъ били су сиромашни; све го-
стилнице у Виољејму биле су пуне, и ни-
тко јї не ћаше примити къ себи; тога ради
принуђени буду сакритисе у шталу, где у пол-
ноћи у яслама родисе Искупитељ света. О-
ву исту ноћь возвѣстили су Ангели рождество
Цара Јудејскогъ пастырима, кои су и дошли,
да виде овогъ божественогъ младенца.

Одъ востока Волхви (Мудраци) опазе
звѣзду његову, и слѣдуюћи за њомъ, дођу
поклонитисе њему, и донесу му на даръ зла-
то, ливанъ и смирну.

Наскоро су Јосифъ и Маріја заједно съ
божественнымъ младенцемъ морали по за-
повѣсти Ангела удалитисе у Египетъ: јербо
Иродъ, владавши у то време Јодеомъ, и
чувши о рождеству Мессија, заповѣди, да се
погубе сви младенци у Виољејму.

КРЕЩЕНИЕ.

Іисусъ є растіо у благонравію и мудрости. Кадъ му се быаше навршило 12 година, веъ є разсуждавао и препираосе о закону съ Юдейскимъ Богословима, давао вопросе съ таковомъ учтивостю, и одговарао съ таковомъ мудростю, да су му се сви дивити морали.

Іисусъ є проводіо животъ съ Іосифомъ и Маріомъ као непознатъ, дѣліо в труде ныіове и помогао имъ у свему, доказуючи сотимъ, да човекъ, особито у младымъ годинама, не треба да се стыди икаквогъ посла. Кадъ му буде пуны 30 година, пріими онъ крещеніе одъ Іоанна Предтече свога, и овомъ приликомъ свѣдоочіо є Богъ о нѣму предъ цѣльмъ народомъ съ Неба: Сей єсть сынъ мій возлюбленный, ѿ нѣмъ же благоволіхъ.

Одъ овогъ времена почeo є онъ проповѣдати людма Евангеліе правде. Призове къ себи четири рибара: Андрея, Симона, Якова и Іоанна, и многе друге кои постану ученицы нѣгови. Одъ овы избере онъ 12, назове ій Апостоле, и пошлъ ій у разне стране свѣта, да проповѣдаю ученіе нѣгово; а за доказательство, да є онъ заиста сынъ божій, чиніо є неброеніа чудеса, и испѣлявао болести свакога рода.

Прво чудо учинїю є на свадби у Кані Галлілейской, гди є Іисусъ претворіо воду у віно,

ПРОПОВѢДЬ НА ГОРИ.

Народъ Исраилскій слушао є съ вниманиемъ науку Христову, коя є была пұна мудрости и смиренія. Тако онъ попнese едануть на гору, и изговори ученицымъ своимъ славну науку, познату подъ именомъ: проповѣдь на гори. Онъ имъ є говоріо овако: „Блажени сте вы нищіи духомъ: вами є преправлено царство небесно; — блажени кроткіи: бръ ѡете вы землю наслѣдти; — блажени плачуhiи: вы ѡете се утѣшити; — блажени жеднеhiи за правдомъ: вы ѡете се ньомъ наситити; — блажени милостивіи: вы ѡете быти помиловані; — блажени чистіи срдцемъ: вы ѡете Бога видити; — блажени миротворцы: Богъ ѡе васъ наречи сыновима своимъ. Васъ су учили пре: люби пріятеля твога, а мрзи на непріятеля; но я вамъ говоримъ: любите непріятелъ ваше, добро чините оныма, кои мрзе на васъ, благосиляйте оне, кои васъ куну, и молите се за оне, кои вамъ зло чине. Поступайте тако, да будете достойни сынови отца вашегъ, кои є на Небу; будуhi да сунще сія на зле и добре, и киша пада на праведне и неправедие. Како годъ што желите, да вамъ

другіи люди чине , чините и вы нъима тако исто.“ — Мало ово рѣчій довольно доказую, како є проста и силна была наука Христова; онъ в говорію людма взыкомъ, кои они лако разумѣти могу, и понайвыше у притчама (загонеткама). Тако нѣгда, приповѣдаючи о сыни у, оставившемъ домъ отца свога, да бы на страни расточію наслѣдственну свою часть — кои падши збогъ раскошногъ живота у сиротиню, и принуђенъ бывшій свинѣ чувати, и истомъ съ нъима рааномъ питатисе, найпосле раскаессе, и вратившице отцу свое, добыє совершеный опроштай, а іошть и предпоставлѣнъ буде брату своме, кои нигда ніє оставляю дома родительскогъ — одкрыю намъ є Христось Богъ велику тайну покаянія.

СТРАДАНІЕ, СМРТЬ И ВОСКРЕСЕНІЕ ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ.

Међутимъ будући съ множина народа слѣдовала за Іисусомъ; Книжницы и Фарисеи, кої є пороке онъ изобличавао, постану нѣгови непріятельи, радећи о томе, да се онъ погуби. Книжницы су были учительни Юдейски, а Фарисеи називали су се оніи, о коима є мышлѣно , да разумѣваю за конъ болѣ одъ другіи'. Овіи су га кривили

као бунтовника, кои хоће да упропасти законъ Мойсеовъ. Кадъ се приближило было време велике жертве, Іисусъ, яшећи на маргету, уђе торжественно у Єрусалимъ, при восклицију народа: Слънча благословенъ градъ во љима Господне! — Потомъ на тайной вечери съ ученицима своима, благословивши лѣбъ и вино, установи онъ тайну причащенія, и предскаже ученицима своима, да ће једанъ одъ ный издати га. Онъ буде проданъ непріятельцима своима Юдомъ Искариотскимъ за 30 сребреника, и представљенъ суду Архиерея, где по лажномъ свидѣтелству осуђенъ буде на срамну смртъ. Понтійскій Пилатъ, кои је управља онда Юдеомъ одъ стране Римляна, тражио је различна средства, да бы га спаси могао, но нечестивый народъ викао је једнако: козми, козми, распни ёгдѣ! Іисусъ је претрпити морао свакояка поруганія и мученія. На главу његову поставе му вѣнацъ одъ трња, и огрну га црвеномъ одеждомъ (ерваніомъ). Затимъ одведенъ буде на гору Голгоѳу, и тамо распетъ између два разбойника. Ова је жртва была Богу довольна за грѣхе цѣлога човечества.

Тѣло је његово было положено у гробъ, и при свой стражи и печату, коима је гробъ чуванъ био, Искупитель свѣта опетъ је воскресао трећій данъ после смрти.

По истечению 40 дана одь воскресенія свога, вознеса'осе Іисусъ на Небо у приступію свію своїй Апостола и ученика, и по нѣкомъ времену послao в на ини духа светога у виду огнѣнны єзыка. — Садъ съди онъ у слави съ десне стране Бога Отца свога — и Царству нѣговомъ неhe быти края.

НѢКА ОБІЩА ПОНЯТІЯ.

Чевекъ се состои изъ душе и тѣла.

Разумъ отликує га одь осталы животиня.

Човекъ има пять чувства: видъ, слухъ, обоняніе, вкусъ, и осязаніе.

Сунце стоя неподвижно; а земля се океће.

Окretанѣ землѣ есть двояко: около саме себе и около сунца.

Одь окretания нѣногъ около саме себе произлази данъ и ноћ; а одь окretания около сунца проистичу четыри годишня времена.

Данъ и ноћ содрже у себи 24 сата, сатъ се дѣли на 60 минута, а єданъ минутъ на 60 секунда, и т. д.

Седамъ дана сочиняваю єдну недѣлю (седмицу).

Дани овіи називаюсе: Недѣля, Понедѣлникъ, Вторникъ, Среда, Четвртакъ, Петакъ, Суббота.

Петдесетъ и две недѣлѣ чине годину.

Година е оно време, за кое се земля єданпуть окрене около сунца.

У години има 365 дана; а у четвртой, коя се зове высокосна, додаєсе юшть єданъ данъ.

Година има 12 мѣсцій, Януарій, Февруарій, Мартъ, Априлій, Маій, Юній, Юлій, Августъ, Септемврій, Октомврій, Ноемврій, Декемврій.

Четыри одъ овы: Априлій, Юній, Септемврій и Ноемврій имаю по 30 дана; Февруарій содержи у себи 28. а у высокосной години 29, осталіи пакъ сви по 31 данъ.

Мѣсецъ значи оно време, за кое луна соворшує путь свой около землѣ.

Пролѣће, лѣто, єсень и зима есу четыри годишня времена.

Кадъ се окренемо оной страни, одкудъ сунце излази, мѣсто ово називамо востокъ, одъ десне руке имамо югъ, одъ лѣве сѣверъ, а за леђи западъ.

Ове точке на хоризонту: востокъ, югъ, западъ и сѣверъ, називаюсе стране свѣта.

Површина земногъ шара состоите изъ сува и воде. Оно прво называсе тврда земля, а друго море.

Главны мора има петь: сѣверный Океанъ, восточный, южный, индійскій и западный Океанъ.

Тврда земля раздѣлюєсе на пять частій: Европу, Азію, Африку, Америку, и Австралию.

Европа є найманя одъ свію, но науке и художества, цвѣтаюћа у ньой, даю іой право мѣсто међу остальнымъ частима свѣта.

Азія є одвећь плодна земля, аль слабо просвѣштена.

Африка є найтоплія часть свѣта, и отечество црны людій — Арапа.

Америка привлачи къ себи люде изъ осталих частій свѣта нарочно збогъ злата, коимъ она изобилує.

Австралія, називасе такође Полинезія, состоине изъ многи острова, кои су юштъ мало познати.

Европа се дѣли на многа владѣнія, коими управљаю Императори (Цареви), Кралѣви, Херцоги, Князеви и пр.

Мы живимо у Сербіи, Княжеству, при надлежећемъ Турскому Царству.

Србы су народъ Славенскогъ корена.

Владѣтельни Србали были су у древна времева: Жупани, Кралѣви и Цареви; после паденія на полю Косову имали су Доспоте; а садъ по срећномъ возстановленію Сербіе, имаю Србы наслѣдственногъ Княза свогъ Милоша Феодоровића Обреновића.

Сербія изобилує шумама, свакоякомъ
марвомъ, а нарочно свиняма, медомъ, воскомъ,
вуномъ, и различнымъ другимъ производима.

Сербія се дѣли на седамнайстъ Окружія,
а свако Окружіе на свое Срезове.

Найглавніє є мѣсто у ньой Бѣоградъ,
а Княжеска є столица у Крагуевцу.

КРАТАКЪ ОБЗОРЪ ЕСТЕСТВЕННЕ ИСТОРИЕ.

О ЗЕМЛѢИ.

На земљи налазесе люди, животинѣ, дрва, каменѣ, билія, воздухъ, огань, и вода. — Већа є часть земље покривена водомъ, коя се назива море. — Морска є вода слана. Сладка вода излази изъ земље на различнымъ мѣстама. Испрва саставля она потоке, а после жанѣ и веће рѣке; ове послѣднѣ утичу у море. — Већа часть воде дижесе испаренијама у воздухъ, и пада опетъ на землю у виду кишне, снѣга, росе, иня и града (туче). Безъ воде и воздуха човекъ живити не може.

Три су царства природе: Царство животина, царство растѣнија, и царство ископаемы.

О ЖИВОТИНИМА.

Животинѣ не имаю разумне душе, као люди, но оне живе, расту, и имаю удове, кое могу двизати по своjoй волji, Већа їх часть

имаю, как и мы, пять чувства, и могу ощущать боль и задовольство.

Неке животинѣ имаю четири ноге, и покривене су длакомъ. Ове се називаю четвороноожне.

Птице имаю перѣ и могу летити.

Рибе живе у води, и имаю перая за пливанѣ.

Неке животинѣ могу исто тако живити у води као и на суву. Ове се називаю земноводне (*Амфибіја*).

Насѣкома не имаю црвене крви, но јесто ове бѣличастыи сокъ. Она имаю много, найманѣ шестъ ногу.

Црви не имаю такође црвене крви, а ни ногу, будући и не ходе, већъ пузе.

Међу четвороноожныма налазесе: тегљений во', кротка овца, послушный конь, терпѣливиј магарацъ, высоко пужаюћасе коза, вѣрно псето, нечиста свиня, лака срна, грудни слонъ, хитра веверица, витка ласица, плашиљивий зецъ, великодушниј лавъ, крвожедниј курякъ, рутавиј медведъ, научљивиј маймунъ, гризућиј мишъ, кртина живећа подъ земљомъ.

Исто тако има и различни птица: высокопарный орао, нѣжна препелица, пливаюћа патка, дугоклюна рода, снѣгобѣльиј лабудъ, бдителниј пѣтао, кречећа врана, проједрљи-

вый косъ, свѣтлость избѣгаваюћа совуляга, ласта хватаюта жуве, спора гуска, гордый паунъ, брблява сирака, любострастный голубъ, весела финка, полезна кокошка, сладкопѣвныи славуй.

Међу рибама такоће је велико различје. Најобычније су кодъ насъ: моруна, есетра, егуля, кечига, сомъ, штука, шаранъ, пастрмка, смукъ, линакъ, карасъ и т. д.

Земноводне животинѣ познате су намъ: жаба, корњача, гуштеръ, и змија.

Насѣкома премѣнијају свой видъ: лептиръ је био најпре бубица, жува, црвић. — Црвъ рађасе одъ трулејси, молијацъ одъ пра', и т. д.

Полза одъ животина за човека је различна: длака, кожа, месо, жиле, сало, млеко, зуби, рогови, кости, и друга подобна вещества, која се у ныјомъ тѣлу приугојавају, служе намъ на разне потребе наше; кромѣ тога ићке одъ ний употребљавају при домоводству, ићке за ловъ други звѣрова, ићке за тегленѣ и различне послове, а гдикој се обдржавају само за увеселеніе и любопытство.

Полза одъ птица главна за човека, одъ питомы или домаћи, состоји се у ныјомъ месу, яйцама, паперю и перю; ићке пакъ птице држе люди збогъ рѣдкости, красоте, или збогъ пріятногъ пѣвания ныјовогъ.

О РАСТѢНІЯМ А.

Растѣнія произлазе одѣ различны сѣмена. Човекъ прекопава или преврѣте землю ашовомъ и мотикомъ, после меће у ню сѣмена и зарива ѹй. — Богъ ѹй заліва кишомъ, падаюћомъ съ неба, и грѣе землю сунчанымъ лучама. — Тако израшћує сѣме, кое после пушта коренъ, и дае стабла выше или мањ дебела, изъ кої излазе гранчице. Гранчице издаю лишће, пупольке, цвѣтове, плодове и сѣмена. — Сва растѣнія производе опетъ своя собственна сѣмена.

Нѣка растѣнія зовусе дрва, друга дрвца или шибрадъ, нѣка воћке, нѣка траве, а найпосле нѣка маовине.

Нѣка дрва носе плодове, друга су полезна своимъ дрветомъ, као: бреза, растъ, ясенъ, ёла, боръ, чамъ, липа, топола, ива, грабъ, буква, яворъ, дренъ, кленъ, и т. д. Свако одѣ овы дрва приноси особиту ползу. — Сокъ, састављајућисе изъ раане, кою растѣнія коренемъ изъ земљ добываю, движесе у срдце стабла (сршъ), и разливатасе у гране, лишће и плодове. Што выше овога сока дрво каково или друго растѣніе добыва, тымъ силниѣ бываю части ныове; и то є главна причина прозябателногъ движенія. — Таково движеніе има и човекъ.

Ево како се називаю нѣка башчена или садовна растѣнія: метвица, першунъ, целеръ, сала-

та, купусъ, кель, келераба, маюранъ, рузмаринъ, жалфія, спанаћъ, пеленъ и т. д.

Изъ лѣбны растѣнія и плодова єсу: ражъ, пшеница, єчамъ, овасъ, пириначъ, ситна проя, сочиво, пасуль, грашакъ, бобъ, краставцы, спаргла, ланъ, конопля.

Растѣнія даю човеку раану и піне, одѣху, топлату, обиталиште, различна орудія, а нѣка служе ко увеселенію.

Свако растѣніе чини воздухъ чистій и болій. Она привлаче себи изъ воздуха труле и нечисте паре.

Маовина расте особито на земльи, дрвама и каменю.

Глынве расту на морскімъ стѣшама, на земльи и на дрвѣху.

Изъ дрвене глынве, растуће на старымъ панѣвима различны дрва, прависе трудъ.

Къ куйскимъ растѣніяма принадлеже: купусъ, мрква, цвекла, репа и проча.

Пириначъ принадлежи такође къ найважніимъ струкама раане, кое добываемо изъ царства растѣнія. Онъ се нарочно воздѣлава у восточнай Индіи и Америки.

Шећеръ се прави изъ сока шећерне трске, коя расте у Америки у великой множини, изъ кое исцећеный сокъ варисе дотле, докъ се сотимъ не очисти и не сгусне.

Неброена растѣнія у полю, у шумама, долинама и на горама служе за лѣкарство.

Ланъ је превећи нуждно растеније; одъ иња се преде дебела и танка прећа, изъ кое се гради платно и концы, а изъ съмена цѣдисе олай.

Тако је исто полезна и конопља, одъ кое се прави дебело платно, особито за вѣтрила, мреже, ужета и канапъ.

Памукъ расте у Азии, Африки и Америки, такође у ићкимъ топлимъ предѣлама Европе. Онъ се преде као и ланъ, и одъ преће ићгове ткају се различне материје за одѣло и постельне покриваче; плетусе такође одъ иња чарапе и ноћне капе.

Дуванъ и крумпиръ донешени су у Европу изъ Америке. Садъ је сљо у многимъ земљама.

Много прекрасно цвѣће, принадлежеће такође къ растенијима, увеселявају намъ видъ и обонјаније.

Нѣке траве служе за боядисање, а особито чивитъ, који се прави у восточнай Индіи и Америки.

Шибрари, на коима расту рибизле, црне ягоде и огроzi, врло су полезне за раану.

Кафено дрво расте у Америки и Африки; по најбоља кафа добыја се изъ Аравије у Азии.

Чай долази изъ Кине у Азији, и состоји се изъ лишћа чайногъ дрвета.

Нѣка дрва служе за зачине збогъ лютине своеј, као: цыметъ (зарчинъ), који је кора једногъ дрвета у восточнай Индіи; орашици и каранфићи, — су плодови восточно-индіјскихъ дрва.

Изъ бора и брезе цѣдисе катранъ и смола.

О ИСКОПАЕМЫА.

**О КАМЕНЮ И ДРУГИМЪ ВЕЩМА, НАЛАЗЕ-
ЩИМАСЕ У ЗЕМЛЫ.**

Земля е разлитногъ рода: ораћа, мастна, пестана, лонгарска, и кредна (мѣлова).

Има такође разлитны родова каменя. — Нѣко се назива драго каменѣ, по томе, што се блиста, и што е рѣдко, као: диамантъ. — Друго е каменѣ просто, као што е: кременѣ, пестаный каменѣ, крѣтный каменѣ, одѣ нога се прави крѣтъ, мермеръ, алавастеръ, брусный каменѣ, кои се употребљава за оштрениѣ гвоздены орудіј, аспидный каменѣ, на комб се писати може. —

Металли (руде) добываюосе изъ землѣ съ многомъ вѣхимъ трудомъ; такови су: гвожђе, олово, злато, сребро, бакаръ, калай и т. д.; изъ землѣ добывасе такође: со', сумпоръ, и каменный угаль.

Обыкновене соли три су рода: варена, морска и планинска.

Къ солима принадлежи такође и салитра: изъ ове салитре, сумпора и угельна прависе барутъ.

Къ горећимъ веществама принадлеже: сумпоръ, каменный угаль и прога.

Злато е одѣ свију металла найређе, найтеже и найгистије.

Найболији калай добывасе изъ Англије.

Олово є найменшій металль.

Гвожде є одвећь тврдь и полезанъ металль.

Къ полу металлима принадлежи жива, коя, ако є и тетна, опетъ ниеда не быва мокра.

Цынкъ принадлежи такође къ полу металлима; изъ нѣга и бакра прависе тугъ.

НАЙНУЖДНЯ ПОНЯТИЯ О ЗЕМЛЂОПИСАНИЮ (ГЕОГРАФИИ).

Географія есть грчка рѣчъ, и значи описаніе землѣ, по томе се србскимъ јзыкомъ зове Землљописаніе.

Земля се раздѣлює на пять главны частій, кое есу: Европа, Азія, Африка, Америка, и Аустралія или южна Индія.

Одъ првы оны четыри частій свѣта найвећа є Америка, послѣ ић Азія, потомъ Африка, а Европа є найманичасть свѣта.

Четири стране свѣта называюсе сѣверъ, востокъ, югъ и западъ.

Ако смо ради познати сваку одъ овы страна, треба намъ окренутисе лицемъ къ оной стране, гди сунце излази, пакъ ћемо видити предъ собомъ востокъ, за леђи западъ, съ десне руке югъ, а съ лѣве сѣверъ.

Цѣла површина землѣ дѣлисе вообще на мора, тврду землю и острове.

Море є великій просторъ неотичуће слане воде.

Одкудъ є морска вода слана, неизвѣстно є; међу тимъ можемо мыслити, да јо є Богъ одъ постанка свѣта тако сотворio; а може быти и оттуда, што дно мора содржи у себи много соляны частица.

Мора се обычно разликую по ныювомъ положенію; таковымъ начиномъ говоре: море сѣверно, море южно, и проча.

Обще наименованіе свакогъ већегъ мора есть Океанъ.

Заливъ називасе она часть мора, коя се далеко у землю пружа, и тамо се зауставля, не имаюћи далъ никаквогъ сообщенія съ моремъ.

Проливъ (Мореузъ) зовесе стѣснио соединеніе два мора, као и. пр. проливъ Сундскій соединява Балтіско море съ Нѣмачкимъ.

Тврда Земля називасе велико пространство землѣ, кое се морама не пресѣца.

Островъ (Ада) есть земля са свио страна водомъ обколона.

Полуостровъ именује земля, окружена водомъ, кромъ једне само стране, гдје састављна съ тврдомъ земљомъ.

Землѣузъ есть она часть землѣ, коя соединява **Полуостровъ** съ тврдомъ земльомъ.

Предгоріе есть заоштрѣна часть землѣ, коя се пружа у море, али є узвыщена надъ нымъ. Предгоріе манѣгъ пространства зовесе стрменъ или стѣна приморна.

Езеро зовесе велико пространство воде, коя никда не усише, и не отиче.

Рѣка есть количество сладке воде, затворене обалама, и текуће съ већомъ или маньомъ брзиномъ и уливаюћесе у море.

Мала рѣка есть такође бреговима стѣснѣна сладка вода, само у манѣмъ количеству, утичућа у море, езеро, или другу велику рѣку.

Потокъ есть одвећь малена рѣка, коя свагда утиче у другу какву већу рѣку.

Оно мѣсто, одкуда рѣка истиче, зовесе глава рѣке, иначе изворъ или источникъ.

Оно пакъ мѣсто, гди се она улива у море или другу рѣку, називасе устїе.

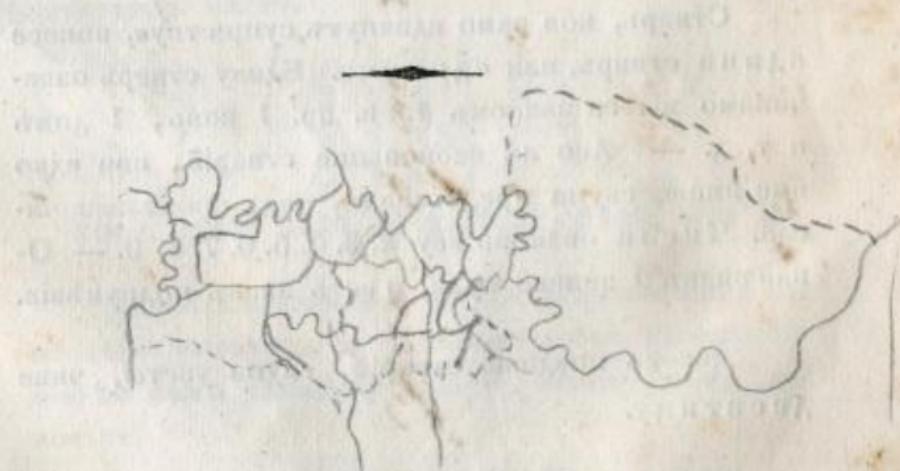
Преће су мыслили, да рѣке произлазе одтудъ, што имъ се вода подземнымъ каналима изъ мора сообщава; но садъ є доказано, да оне произлазе одъ киша и снѣгова, па изъ тогъ управо узрока вода у рѣкама, при великой суши, много плића обычно быва. Осимъ тога треба юштъ и то примѣтити,

да рѣке и потоцы обычно истичу изъ брда или поне изъ узвышены мѣста.

Бара зовесе плитка вода на блатномъ мѣсту, коя на великой препеки доста пута усане.

Вртлогъ или пучина називасе оно дубоко мѣсто или бездна у мору или рѣцы, гдј се вода съ великомъ силомъ у кругъ вѣ или врти. Врло је опасно съ лађама въ вртлозима приближаватисе.

Архипелагъ зовесе множина острова, налазећије се једанъ одъ другогъ у недалекомъ разстоянїю.

КРАТКА ПРАВИЛА АРИӨМЕТИКЕ.

Ариөметика есть наука, коя нась учи правило и зако рачуванти. Найглавнія правила Ариөметике есу: собраніе, отатіе, умноженіе, и дѣленіе; а осталы правила нису ништа друго, но различна употребленія овны исты.

ЦѢНА И ПРОИЗНОШЕНІЕ ЧИСЛА.

Стварь, коя само єданпугъ существує, зовесе едини стварь, или единица. Едину стварь означавамо мы са знакомъ 1, и. пр. 1 конь, 1 домъ и т. д. — Ако лй себи выше стварій, кое едно име имаю, скупа представимо, онда произлазе числа. Числа овакова есу 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. — Овай знакъ 0 зовесе нула, и есть знакъ подпунѣнія.

Десетъ поєдны стварій, скупа узеты, чине десетицу.

Првый численый знакъ одь десне руке показує намъ единице, а другій десетице. Да бы дакле число десетъ очевидно изразили, потребує-

мо два численна знака. Овдѣ се послужуемо онымиа истымъ знацымъ, коима се и единице пишу, само съ томъ разликомъ, што на другомъ мѣсту стое, дакле десетъ пута выше, него пре, значе.

10. 20. 30. 40. 50. 60. 70. 80. 90. 19. 28.
49. 59. 62. 74. 83. 97.

Кои десетъ пута десетъ стварій има — или десетъ десетица, тай има стотину. Ако желимо дакле число стотину съ цыфрама да изразимо, нужданъ намъ є юштъ еданъ знакъ выше, кои се на треће мѣсто поставити мора. 100.

200. 300. 400. 500. 600. 700. 800. 900.
225. 336. 445. 559. 673. 769. 880. 993.
201. 409.

А кадъ десетъ пута стотину узмемо, онда имамо иляду. Численный знакъ иляде стои на четвртомъ мѣсту.

Иляде.	Стотине.	Десетица.	Единице.

1000. 1002. 3010. 4112. 5237. 6349. и т. д.

Дѣцо! навыкавайтесе, да свагда численне значе лѣпо уписуете, и написане добро изговарате; ово ће вамъ у животу вашемъ велику ползу приносити.

О СОБРАНИЮ.

Собраниe називасе скуплињъ чисала, или поособны само единица једногъ наименованія. Чи-

сла она, коя собрати вала, називаюсе задане части или собираема числа; а оно число, кое одъ собирания таковы даны чисала произлази, зовесе сбиръ или сумма. — Собираема числа треба тако поставити, да единице стое подъ единицама, десетице подъ десетицама, и тако далѣ; а исподъ послѣднѣгъ числа подвлачисе черта. — Сабиранѣ починїссе одъ десне стране.

ПРИМЪРИ.

14	648	3010
11	257	4600
32	319	7050
—	—	—
57	1224	14660.

Кое саставля общу сумму предидуїй чисала.

О ОТЯТИЮ.

Отятіе називасе оно правило, кадъ се єдно дано число одъ другогъ даногъ числа одузима. Оно число одъ когъ се одузима, називасе умалимакъ; а оно, кое се одузима, зовесе одузимакъ; оно пакъ, кое послѣ одбенія заостане, називасе остатакъ.

ПРИМЪРИ.

64	7.589	80.015
42	3.954	46.279
—	—	—
22	3.635	33.736.

О У М Н О Ж Е Н И О

Умноженіе називасе оно дѣйство, кадъ се
едно задано число толико пута собере, колико
единица друго задаво число у себи има. Задана
числа зовусе фактори или чинительни; а чи-
сло, кое одъ умноженія произлази, називасе про-
изводъ. Ако є еданъ чинитель већиј одъ дру-
гога, онда се обично већиј назива множимакъ,
а маніји множитель. Ако множитель једну само
цифру у себи има, то се онъ поставља подъ је-
диницама множимка, и подвлачише черта; потомъ
умножавасе найпре съ јединицама, послѣ десети-
цимата, и тако далѣ.

ПРИМЪРИ.

247	6705	46324
6	28	2007
1482.	53640	324268
	13410	92648
187740		92972268.

О ДѢЛЕНІЮ.

Дѣленіе називасе таково дѣйство, коимъ
се испытує, колико се пута у једномъ даномъ чи-
слу друго дано число содржава. Оно число, кое
дѣлiti треба, зовесе дѣлимакъ, а оно, коимъ
се дѣли, називасе дѣлитель, и показує, на ко-
лико се равны частiй оно прво раздѣлiti има.

Оно пакъ число, кое показуе, колико се пута дѣлителъ у дѣлимку содржава, називасе количинкъ.

ПРИМѢРИ.

$$\begin{array}{r}
 3 | 345 | 115. \\
 \underline{3} \\
 4 \\
 \underline{3} \\
 15 \\
 \underline{15} \\
 -- \\
 \\[10pt]
 8 | 2456 | 307. \\
 \underline{24} \\
 -- 56 \\
 \underline{56} \\
 -- \\
 \\[10pt]
 4 | 2884 | 721. \\
 \underline{28} \\
 -- 8 \\
 \underline{8} \\
 - 4 \\
 \underline{-} \\
 -
 \end{array}$$

РАЗМЫШЛЕНИЯ О ЧОВЕКУ.

Човекъ у обычномъ теченю живота свогъ пролази крозъ четыри превећь различна ста-
ни: ћетинство, юношество, мужество и ста-
ростъ.

Човекъ, кадъ доће на светъ, не има јоштъ снаге, да бы управляти могао својмъ орудија-
ма; у време овога почетка живота нѣговогъ обычно є онъ слабиј одъ многїй животиня, и
више свиј овы потребує пеге и старанја одъ стране родитеља, кои су му животъ даровали.
Онъ починѣ изјављивати плачемъ боомју ону,
коју у себи осећа, и то є прва способностъ,
коју онъ одъ природе добива.

Већа часть животиня имају у првымъ да-
нимъ живота свогъ очи затворене; а ћете
отвора иј одма, како се роди, но очи ћетета
остају скоро сасвимъ недвижиме. Међутимъ
примѣћено є, да свѣтлостъ има втечење нѣко
на ини; подобно овоме и остала су чувства
ђетета несовершена.

*Дѣте не починѣ раніе плакати и смѣяти-
се, но послѣ четрдесетъ дана; а до тогъ вре-
мена плаче и дречи безъ свакій суза.*

*Новорођена дѣца спаваю много, алъ се
санъ ныновъ често прекида. Кромѣ тога нуж-
дно є, да се мала дѣца често раане.*

*Дѣца починю проговарати послѣ године
дана, или петнайстъ жѣсцій, и найлакше из-
говараю писмя A.*

*Животъ е дѣчинъ одвећь сумнителанъ до
три године; а слѣдујуће две или три године
установисе съ већомъ надеждомъ; одъ дѣтета
пакъ у шестој или седмој години можемо се
надати найдужемъ животу съ много већимъ
повѣренiемъ, него кадъ е у другомъ комъ воз-
расту. Притомъ починѣ оно примѣтно расти-
ти, и приспѣва къ юношескомъ возрасту.*

*Юношество починѣ около четрнаисте го-
дине, кадъ тѣло съ маньомъ силомъ починѣ
растити. Међутымъ има јлады людій, кои
послѣ четрнаистъ или петнайстъ година са-
свимъ престаю растити; а ћикои расту и до
22. или 23. године. Послѣ тога тѣло починѣ
дебляти; и мужскарацъ около 30. година до-
стизава совершеный возрастъ у цѣлой размѣ-
ри свое величине. Женский полъ доспѣва до о-
вога стана много раніе, и по већој части ны-
ово тѣло у 20. година тако се совершено изо-
брази, као кодъ мужскараца у тридесетој.*

Возрастъ мужества наиболѣ въ време жизни човеческогъ; у ово време наслаждавасе човекъ свима способностима своима у цѣлой сили ныювой; у време овога возраста може-
се онъ признати за Господара Землѣ. Онъ
се држи право и бодро; глава му въ управ-
лѣнїа къ Небу и представля величественный
видъ, на комъ е начертанъ характеръ досто-
инства нѣговогъ. Изображеніе душе нѣгове
показуєсе на изгледу лица нѣговогъ, и совер-
шенство природе му проницава и крозъ сама
орудія нѣговогъ тѣла. У ово време быва чо-
векъ способанъ къ размышленію; разсудакъ въ
нѣговъ зрео, и онъ въ постороніи у своимъ пред-
приятіяма. У време спокойства душе, све ча-
сти лица нѣгова налазесе у спокойству; ако
ли му е душа смущена, онда и лице нѣгово
представля живый образъ, на комъ су све
страсти найсильніимъ и найясніимъ начиномъ
изображене; а очи му выше него све друго-
го страсти ове открыва.

Но човекъ се не наслаждава превећь дуго
лѣтама совершенства свога; мало по мало
мужество нѣгово починѣ ослабѣвати, и онъ
достизава старость.

Кадъ тѣло човеческо доспѣ до надлежне
обширности у высину и ширину и до пуногъ
развіенія частій свой, онда починѣ тежчати
(грубити). Први знацы овога стана старости
починю се показивати юштъ до 40 година, и

умножавајуће најпре полагано до 60., а по-слѣ одвећь скоро до 70. година. У ово време починѣ слабостъ, коя се мало по мало увеличава, прелази у крайњу немоћь, докъ найпослѣ смртъ около 90. или 100. година, оконча старостъ и животъ.

Ова природна причина смрти обща је свима животињама, а и самим растѣњима.

Три су главне причине нееднакости, које се налази у роду човеческомъ, и већи: поднебесностъ (клима), раана, и обичаји.

Поднебесностъ може се сматрати као првја причина различне бое људиј. Искуство намъ доказује, да раана има велико втечење на спољашњи нашъ изгледъ, а кодъ многиј народа черте лица примѣтно завијсе одъ обичаја.

КРАТАКЪ ИЗВОДЪ

Г Р А М М А Т И К Е.

Грамматика есть наука, коя учи правилно говорити и писати. Она се раздѣлює на четири части: Словопроизведеніе (Етимологія), Словосочиненіе (Сінтаксісъ), Правописаніе (Ореографія), и Словоудареніе (Продія).

У Србскомъ єзiku има 38 писмена; она се раздѣлюю на гласна, согласна и безгласна.

Гласна су она, коя сама по себи гласъ или изговоръ свой имати не могу'; таковы' има 12: а, е, и, і, о, у, ы, ъ, ѕ, ј, ю, я, ү.

Согласна називаюсе она, коя безъ гласны изговора свогъ имати не могу'; таковы' в 24: б, в, г, д, ж, з, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, Ѣ, Ѥ, ѧ, ѿ, ѿ.

Безгласна писмена има само два: ъ, и ѿ.

Све рѣчи, кое се налазе у Србскомъ єзiku, раздѣлююсе на осамъ частій, кое есу: име, мѣстоименіе, глаголъ, причастіе, нарѣчіе, предлогъ, союзъ, междометіе. — Прве

четири части рѣчій, т. е. *име, мѣстоименіе, глаголъ и причастіе* называюсе *премѣняеме*, єръ оконченія своя мѣняю; а друге четири, т. е. *нарѣчіе, предлогъ, союзъ и междометіе* зовузе *непремѣняеме* части, зато што се нигда у оконченіяма своима не мѣняю.

Име есть она часть говора, коя означава лице или стварь какову, и свойства или качества ныюва, на пр. *човекъ, дрво, добрый, высокій*. Име се дѣли на *существително и прилагателно*. *Существително* означава само лице или стварь какову, на пр. *учитель, мати, книга, перо*, и т. д. *Прилагателно* показує свойство или качество лица или ствари какове, на пр. *добрый учитель, чедолюбива мати, полезна книга, лѣпо перо* и пр. *Существително* се далъ раздѣлює на *собствено и нарицателно*. *Собствено* име значи *едно каково и особенно лице или стварь*, на пр. *Миланъ, Сербія, Крагуевацъ, Дунавъ, Авала* и т. д.; *нарицателно* пакъ есть оно, кое в многимъ лицама или стварма обще, на пр. *мужъ, жена, земля, градъ, река, брдо*, и т. д. — Име юштъ има *единственный и множественный брой*, тако на пр. *отацъ, сынъ, сестра, есу единственогъ; а отцеви, сынови, сестре множественогъ броя*.

Мѣстоименіе есть рѣчъ, коя се у говору употреблява мѣсто имена; као што су: я, ты, онъ, самъ, тко, нѣкій, шта, нѣшто, ни-

шта, чий, овай, мой, твой, свой, нѣговъ, нашъ, вашъ, ныювъ, кои, онай, и т. д.

Глаголъ есть такова часть говора, коя означава дѣйство или станъ чега нибудъ, и купно показує време истога дѣйства или станя; на пр. *читамъ, читашъ, преписуемъ, трудимсе, трудіо самъ се, трудиѹсе* и проч.

Причастіе есть такова рѣчъ, коя скраћує у себи глаголъ и мѣстоименіе *кои*; на пр. *читаюїй или читавшій, кажесе мѣсто кои чита, или кои е читao; гордеїйсе, умѣсто кои се горди* и т. д.

Нарѣчіе есть часть говора нескланияема, показує станъ, или качество чега нибудъ, и стои кодъ глагола, или кодъ прилагателны имениа, на пр. *лѣпо; ученикъ лѣпо пише; дѣвойчица рѣаво преде; орао высоко лети; сленъ брзо трчи; овай въ човекъ врло големъ; лѣто въ одвеѣжъ жарко* и т. д.

Предлогъ есть часть нескланияема говора, коя се предполаже каковой нибудъ рѣчи, а сама по себи ништа не означава, на пр. *са, у, до, за, изъ, къ, надъ, по, при, про-мѣ, међу, около, после* и проч.

Союзъ употреблявасе къ саединяваню или особены частій говора, или цѣлы изреченія; као што су: *и, или, ли, да, како — тако, ако, премда, но, али,* и т. д.

Междуметія єсу частице говора, означаваюће различна чувствованія душе, на пр. *а! о! ахъ! ой! ха! охъ! ей! яо!* *куку!* *благо теби!* и т. д.

Начална или велика писмена употребљивајуose у почетку свакога говора или періода; на пр. *Не чини другима оно, што себи не желиши;* у почетку свію имена собствены, на пр. *Богъ, Сербія, Крагујевацъ, Милошъ, Космай, Тимокъ,* и т. д.

У писаню не треба промѣнивати слова и једно мѣсто другога полагати, тако на пр. не треба писати *и* у рѣчма *Српски*, општій, оптеретити, и т. д. намѣсто *б*, *Србски*, общій, обтеретити; писмя т у рѣчма ретко, слатко, глатко, мѣсто редко, сладко, гладко; писмя *ш* у рѣчма *шњиме*, *милошку*, у мѣсто *с*, *съ* *шњиме*, *милост'ю*; *ш* мѣсто *ж*, у рѣчма тешко, лешката, на мѣсто тежко, лејнати и т. д.

~~Рѣчи при приносеню изъ једне врсте у другу, треба раздѣльвати по правилама срицания, да сирѣчъ писмена, саставляюћа свакій слогъ, вообще буду заедно, а не да се оддвају; на пр. *го-во-римъ*, *до-брый*, а не *гов-ор-имъ*, *доб-рый*; *чув-ству-емъ*, *не-срећ-ный*, а не *чувс-тву-емъ*, *нес-рећ-ный*; исто тако једносложне рѣчи не смѣю се оддѣльвати, и преносити у другу врсту, на пр. *снѣгъ*, *громъ*, а не *снѣ-гъ*, *громъ* и пр.~~

О разлику юћимъ знацима.

За лакше и болѣ читанїе треба познавати знаке, кои се у писаню употребљаваю ради узвышенія и пониженія гласа, или ради одмаранія. Таковіи се знаци, или у самой врсти, или надъ врстомъ употребљаваю.

У врсти употребляеми знаци єсу:

Запятна	—	—	—	—	—	(,)
Точка са запятомъ	—	—	—	—	—	(;)
Двосточіе	—	—	—	—	—	(:)
Точка	—	—	—	—	—	(.)
Вопросителна	—	—	—	—	—	(?)
Удивителна	—	—	—	—	—	(!)
Вмѣстителна	—	—	—	—	—	()
Соединителна	—	—	—	—	—	(·)
Вносителна	—	—	—	—	—	(,,)
Примѣчателна	—	—	—	—	—	(*)

Надъ врстомъ употребляеми:

Кратка или слитна	—	—	—	—	—	()
Удареніе тежко, или варія	—	—	—	—	—	()
— оштро или оксія	—	—	—	—	—	(')

Знаци у врсти употребляюсе:

Точка (.) на краю говора, гди се пунѣ смисао свршує, на пр. *Онај дає велику надежду къ исправленію, кои признае, да је злочинio.*

~~Двоєточіє~~ (:) поставлясе у дугачкима и многочисленнимъ періодима међу првомъ и последњомъ половиномъ; а тако ћерть међу предложеніемъ и приводимомъ тога причиномъ, на пр. *Младићи!* занимайтесь наукама: оне вамъ просвѣтаваю разумъ и изображавају срца ваша, и чрезъ то набављају вамъ таково благо, каковогъ непросвѣщени нигда не могу имати. Исто тако и при исчисливаню чега нибудь, на пр. Честолобивогъ человека *обычна* свойства єсу слѣдуюћа: ласкателство, притворство, продерзљивость, безстыдность и т. д.

Точка са запятомъ (;) или полуточије служи вообще къ оддѣльиванию различныи членова, особито многочисленныи у періоду; на пр. Я у полю међу житнымъ усѣвима; я на брежулъцима међу краснымъ воћняцима и виноградима; я у Судовима међу дѣлма правице; и у градовима и по селима међу свимъ струкама мирнога, у благостоянію на одећегъ се народа Србскога, живъ образъ Кнеза Милоша видимъ.

~~Запята~~ (,) поставлясе међу таковимъ рѣчма, кое у говору једна одъ друге не зависе, и полажује редомъ безъ союза, или съ многимъ союзима; на пр. Величественый видъ иѣговѣ, красота, пріятность, кроткий погледъ и благость у обхожденію склоняваю, привлаче, плѣниваю срце свакога; или — и

Литер
Чеб.

празнотъ, и дѣла, и жалостъ, и радостъ, и сиротина, све то исцрплява силе човечіе.

Вопросителна (?) поставлясе после каковогъ питаня, на пр: *Можешъ ли ты то учинити? Шта не чини проклето злато?*

Удивителна или звателна (!) по-
лаже се после каковогъ званя, узвикаванія,
и вообще после свакога таковогъ говора,
кои означава радостно или жалостно движе-
ніе сердца или удивленіе (чуденѣ); на пр: *По-
мози намъ Боже! Любезна дѣцо! упражня-
вайтесь у наукама.*

Виѣстителна () употреблявасе, кадъ
се усердъ говора уносе такове рѣчи, кое въ
связи или периоду ономъ не принадлеже, и
полажусе, или збогъ изясненія, или збогъ
другога каковогъ обстоятелства, на пр:
*Искреннии люди имаютъ вообще при себѣ ту
слабость (ако се ово може назвати слабост'ю),
да о свима другимъ людма по себѣ самыма
суде.*

Naboo

Pucco

Bock

Boek

Bok